ESEURI

Investigări şi instigări sonore (I)
Conceptul unui "Jurnal"

Maia Ciobanu

Motto: "Se poate și trebuie să luptăm pentru libertate în multe feluri" (Julio Cortazar)

ADN-ul oricărui proiect artistic conține un set de informații de natură estetică (inclusiv date și conexiuni cu specific tehnic, meșteșugăresc), dar și socială, politică, spirituală, emoțională.

Seria ***Jurnalelor*** mele sonore s-a născut din necesitatea clarificării unor mecanisme ale actului componistic, la care se adăugau întrebările privind diferitele variante de organizare a temporalităţii sonore, precum și cele privind triunghiul creator - interpret - public. Primele mele răspunsuri au fost piesele cu titlul ***Nr. 243,16*** alături de cele grupate în ciclul ***Comentarii.***

M-a preocupat de asemenea relația biografie – creație. Optica curentă în care lista simpatiilor şi antipatiilor autorului, afecţiunile şi inevitabilele adversităţi focalizează atenția mi s-a părut întotdeauna o pistă falsă, căci personalitatea unui artist se plăsmuiește dincolo de concretul imediat al datelor biografice. Fascinația publicului față de detaliile vieții marilor personalități a adus succesul biografiilor romanțate tipărite sau filmate. Destăinuirile încurajate de romantismul secolului XIX, expunerea narcisistă a epocii moderne, comentariile celor apropiați – toate acestea au fost considerate izvoare de informație asupra procesului de creație. Bineînțeles că a fi de față nu înseamnă a înțelege, a privi (sau a te privi) nu înseamnă a vedea; de cele mai multe ori documentele rămân refractare sau trimit în direcții greșite.

Unica realitate este Opera, nu comentariile asupra ei (inclusiv cele ale autorului); singurul document biografic valabil al artistului rămâne ansamblul propriilor lucrări. Creaţia se constituie într-un jurnal personal, mai limpede decât orice alte însemnări zilnice. Ea poartă esenţa gîndirii, a afectivităţii, a spiritului şi a tot ceea ce înseamnă adevărul nealterat al personalităţii artistului. Proiecţia decantată a întregii sale experienţe spirituale și emoționale se concretizează în partiturile încărcate cu portative și simboluri sonore. Ele se înşiră asemenea unor notiţe zilnice, marcînd, cu sau fără voia autorului, adevărata sa personalitate şi traiectorie.

De aici, propunerea unei noi arhitecturi sonore, pe care am numit-o ***Jurnal*** și în care idei, fragmente, concepte, climate ale unor muzici anterioare sunt recitite, remodelate şi apoi presărate/topite/integrate în pânza sonoră. Rezultatul e un opus care marchează momentul (numerotat prin anul respectiv) ***Jurnalului*** în cauză.

Compozitorul poate răsfoi paginile unor piese mai vechi, reînviind parfumul emoţiilor, fulgerul ideilor care le-au generat. Reascultarea lor produce însă ceva mai mult decât o simplă reverberaţie, ea provoacă o incursiune în timp, prin care se reevaluează și se reașează ierarhiile interioare. Compozitorul devine astfel receptorul propriei creații și implicit, al propriei biografii.

Diferitele întâmplări, evenimentele fericite, dezastruoase sau absurde vor fi resimţite altfel, filmul lor va căpăta alte dimensiuni. Rezultatul este surprinzător de fiecare dată. La aceiaşi stimuli, la aceleaşi evenimente reacţionăm diferit în varii momente ale existenței noastre; sensibilitatea se împrospătează, întregul capătă alte culori. Prin operă, artistul își poate actualiza și rescrie biografia, își poate redesena imaginea, proiecția de sine.

Cred în timpul pluristratificat și sunt convinsă că însăși existența noastră se desfășoară pe mai multe paliere ale organizării timpului, paliere care comunică și se intersectează conform unei logici rafinate și nu întotdeauna accesibile. Mai mult încă, eu cred că fiecare dintre noi poate observa, provoca sau participa la asemenea ciocniri ale diferitelor traiectorii cronologice; opera artistică, cea muzicală mai cu seamă, face permeabile aceste evenimente spectaculoase și le încarcă cu

semnificație. Există, așa cum explica Eliade, timpul cotidian, există Marele Timp, există o temporalitate organizată omogen, previzibil, precum și o alta în care aleatorul este suveran. Se poate circula într-un timp cu sinapse care pot fi acordate sau deraiate.

Așa cum diferitele sisteme sonore se pot suprapune și pot interacționa, tot astfel se întâmplă cu cele mai variate moduri organizare a temporalității.

Fundamental este însă impactul structurii acesteia asupra gândirii, asupra Sensului. Această aventură care este Muzica descrie probabil cel mai bun drum spre autocunoaștere și Adevăr, spre acel "ceva" dincolo de sunet .

Arhitectura unui ***Jurnal*** propune o strategie elastică, varietatea şi diversitatea realizărilor depinzând de substanţa, de veridicitatea, de **originalitatea abordării, revizualizării, reproiectării** ideilor, emoţiilor, tehnicilor parcurse - de tot ce a generat la un moment dat textul muzical; de intensitatea, de durata și de densitatea amintirilor și a reverberațiilor acestora, de ponderea lor în fluxul noii piese. Prezentul nu poate extrage trecutul din existența sa, dar este important cât și cum se raportează la acesta. Din multiplele instanţializări posibile ale aceluiaşi gând, ***Jurnalul*** oferă doar o posibilă variantă a momentului notat.

Fiecare recitire a unor fragmente din paginile deja scrise iscă o altă imagine, o altă operă care se naște din confruntarea cu momentul prezent, cu selectarea, alegerile, conexiunile memoriei. În fiecare dintre piesele sale, autorul instanţializează o fulgurație a gândului sonor uzitând unul sau mai multe sisteme sonore, organizând timpul într-un anume mod, cu tehnici specifice. Ea, piesa, aparține unui univers virtual din care compozitorul a extras o variantă pe care a aruncat-o în realitatea audibilă.

Ceea ce a realizat atunci, a depins de contextul existenţei sale ca individ, dar şi ca membru al unei societăţi care-şi descoperă şi desemnează propriile probleme, propria evoluţie. Toate acestea amprentează demersul artistic şi diferenţiază momentele raportării la o idee, concept, percepere a realității.

Fiecare **Jurnal** are - inevitabil - o altă miză ideatică, structurală, afectivă.

Aşa au luat naştere ***Simfonia I – JURNAL '88*** pentru orchestră, ***Jurnal '99*** pentru vioară şi mediu electroacustic, ***JURNAL 2008 pentru cvartet de coarde***, ***Das ist nicht ein Streichquartett (Jurnal 2015)*** şi ***JURNAL 2016*** pentru 11 instrumente – diferite din punct de vedere al surselor sonore, al tehnicilor de compoziţie, al mesajului. În fiecare dintre acestea, organizarea temporală este cea care modelează proritar semnificaţia paginilor sonore.

Fiecare Jurnal e diferit la nivelul diferiților parametri sonori, la nivelul emoțiilor pe care le sondează; densitatea dramatică, culorile și savoarea vibrațiilor au de fiecare dată o altă dimensiune.

Definitoriu rămâne conceptul temporal. Timbrul, formula instrumentală şi coloristică contribuie la o şi mai specifică diferenţiere, facilitează un anume tip de discurs, de comunicare, de mesaj. Se poate vorbi de inter, pluri sau hipertextualitate, de configurări de tip palimpsest, de utilizarea unor tehnici de transfigurare.

Primul meu ***Jurnal***, vizibil marcat de ambianţa social politică a vremii, este ***Simfonia I Jurnal '88,*** lucrare aparținând celei mai bine adaptate arhitecturi sonore la nivel social - genul simfonic; am folosit structuri-simbol pentru o muzică care purta povara psihică a României anului de dinaintea lui decembrie '89, un an care părea fără soluţie, fără ieşire, fără cer.

Jurnal '99 - una dintre lucrările mele cele mai dramatice - are intenţionalitatea şi dimensiunile unui concert pentru vioară

şi mediu electroacustic - favorizând exprimarea, individualitatea, desfășurarea tensiunilor.

Cel mai discret, mai interiorizat, mai subţire croşetat, mai pretenţios din punct de vedere al interpretării este cu siguranță ***Jurnal 2008 pentru cvartet de coarde*** - formaţie suplă cu tehnici infinit rafinate, cu cele mai subtile unelte care pot modela nuanţele - potrivită pentru a intui, a sugera, a desena fără a atinge.

Țesătura complicată a ***Jurnal*** - ului ***2015*** - subtitlu al lucrării multimedia "***Das ist nicht ein Streichquartett"*** - este deliberat pusă în umbră de subiectul acesteia: receptarea de către public a relației auditiv-vizual versus realitatea acesteia.

Conceptul unui ***Jurnal*** permite o mare adaptabilitate a materiei sonore. Ponderea și densitatea intruziunii vechilor amintiri depind de proiectul autorului. Amintirile plonjează aparent haotic, există însă întotdeauna o selecție a memoriei, a ceea ce este important, revelator în momentul x sau y al Jurnalului în cauză.

Biografia artistului este însă "sub vremi", iar vremurile trec prin schimbări neașteptate.

Gândul compozitorului se înfiripă acum în gulagul "corectitudinii politice", în indiferența unei societăți navigând cu toate pânzele sus spre autodistrugere. Înlocuirea criteriilor și a judecăților de valoare cu falsuri grosolane, inversarea Sensurilor esențiale reproiectează violent existența creatorului și îi schimbă reperele.

Pe fundalul marginalizării artei contemporane, al înlocuirii presei scrise cu mass media internetului, rolul criticului și al muzicologiei s-a estompat, site-urile de socializare egalizând valorile și nonvalorile, anulând orice (auto)cenzură, instaurând restricții și represiuni.

Bâta ideologică a redevenit vizibilă, a redevenit esențială și cinică. Expertiza lui Goebbels nu trebuia pierdută, tehnicile de manipulare puteau fi și au fost extinse conform aceluiași bineverificat principiu: "Spune o minciună de suficient de multe ori și ea va deveni adevăr". Rămâneau doar problemele de organizare și de ajustare a obiectivelor, aducerea la zi a țintelor, adică: "agresivitatea masculină", "supremația albilor", familia tradițională și religia.

Se spune că situațiile – limită dezvăluie caracterul. Sita unor vremuri haotice cerne artiștii rămași, intelectualii dispuși să apere libertatea de a gândi pe cont propriu, de a se exprima cu propria voce. Supraviețuirea lor, supraviețuirea adevăratei Elite este condiția sine qua non a continuității societății umane. Destinul artistului rămâne crucial într-o societate care pare să-și fi pierdut busola, în care rescrierea istoriei a devenit realitate, în care Adevărul este "adaptat" continuu. Creația sa poate fi imediat descifrată sau poate fi închisă într-o sticlă și aruncată în oceanul imprevizibil al timpului pentru ca undeva, cândva, comoara să poată fi regăsită.

SUMMARY

Maia Ciobanu
Sound investigations and instigations (I)
The concept of a „Journal"

The works of an artist reveal essential data of his biography.
His works are notes in a „Journal" that can be browsed, enabling its author to shape his memories and to draw over and over again his own profile. Through his creations the author can update his biography. With each work he is able to restore his mirrored image and to reconstruct the world.
This is how the project of a new sound structure is born, a project called ***Journal*** from which 5 different opus works are issued already. They are different through their artistic metaphor, structure, dramatic density, compositional techniques – concluding a certain moment „x" or „y" in reading a specific ***Journal.*** The time concept is definitive in each one of the Journals and its structure allows a wide flexibility of thought embodied in the sound matter.
It is important for us to understand and cover journals of poets, composers, painters. At this point, the creations of those willing to think and express themselves in a personal matter it is a *sine qua non* condition for surviving and continuity of our society.